

Laryngologie

Het strottenhoofd (de larynx) ligt in de hals en heeft een belangrijke rol bij ademen, slikken en spreken. Een team van gespecialiseerde artsen en logopedisten binnen de KNO-afdeling behandelt patiënten met luchtweg-, stem- en slikstoornissen.

We hebben in het bijzonder aandacht voor complexe aandoeningen van de luchtwegen en de stem. Bijvoorbeeld een aanlegstoornis van het strottenhoofd (laryngomalacie), vernauwing van de luchtpijp (stenose) of wratten in de luchtweg en stembanden (larynxpapillomatose). De kennis hierover is gebundeld in het Expertisecentrum craniofaciale- en luchtwegaandoeningen van Amsterdam UMC.

Daarnaast behandelen we stemproblemen als spasmodische dysfonie, genderdysfonie en andere stemklachten. We zijn gespecialiseerd in stemverbeterende operaties.

Slikklachten, zoals verslikken of het blijven hangen van eten in de keel, kunnen hinderlijk zijn. De KNO-arts en logopedist zullen samen beoordelen waarom het slikken lastig is en welke behandeling het meest passend is. Bijvoorbeeld een operatie, medicatie, logopedie of een combinatie daarvan.

Afwijkingen aan de luchtweg

De luchtweg is essentieel voor de ademhaling. Ademen is een voorwaarde om te leven. Alle lucht in het lichaam moet via de neus of de mond, door het strottenhoofd (larynx), naar de luchtpijp en de longen. Bij ademhalingsproblemen door een vernauwing in of onder het strottenhoofd kunt u dus in uw functioneren belemmerd worden.

Hoe haalt u adem?

Lucht stroomt van een gebied met hogere druk naar een gebied met lagere druk. Door uw borstkas te vergroten ontstaat in de longen een lagere druk, waardoor de lucht door het strottenhoofd naar de luchtpijp en longen stroomt. Een vernauwing in het strottenhoofd of de luchtpijp zal de ademstroom belemmeren.

Welke soorten belemmering worden onderscheiden?

De meest voorkomende aandoening is een **ontsteking**. De bekleding van de luchtpijp wordt rood en kan opzwellen. Er vormt zich slijm dat u al dan niet ophoest. Vaak worden de infecties veroorzaakt door virussen en genezen vanzelf. Ook als er een bacteriële infectie is, is dit vaak het geval. Bij ernstige of chronische infecties kan het voorschrijven van medicijnen noodzakelijk zijn. Eventueel zal gezocht worden naar een mogelijke infectiebron, bijvoorbeeld in het strottenhoofd of de neusbijholten.

Wanneer de stembanden door een **verlamming** niet goed uit elkaar kunnen gaan, klinkt de stem goed, maar hebt u een ademhalingsprobleem. Soms geneest een stembandverlamming. Dit is afhankelijk van de oorzaak. Er zal dus geprobeerd worden om de oorzaak van de verlamming te vinden. Wanneer er geen herstel plaatsvindt, kan de ademhaling soms verbeterd worden door oefeningen (logopedische therapie). Zo nodig kan een operatie worden uitgevoerd. Dan wordt ofwel een pijpje in de luchtpijp geplaatst (tracheotomie) of er wordt een stukje van de stemband verwijderd om meer ruimte te maken.

Als één stemband verlamd is, zijn er meestal weinig ademhalingsproblemen, maar is de stem hees. Dit wordt ook wel stilstaande larynxheft genoemd en komt bijvoorbeeld voor bij longkanker en na een schildklieroperatie. De behandeling bestaat soms uit afwachten en niets doen. Eventueel is logopedie noodzakelijk. Ook kan met een operatie de verlamde stemband worden opgevuld (augmentatie) of via de buitenkant van het strottenhoofd in de richting van de niet verlamde stemband worden verplaatst (laryngoplastiek).

Een derde mogelijkheid voor problemen met de luchtweg is een **vernaauwing**. Er bestaan vernauwingen op verschillende niveaus van het ademhalingstraject. De oorzaak van de vernauwing dient te worden opgezocht.

De vernauwing kan bijvoorbeeld worden veroorzaakt door een eerdere intubatie bij een operatie. Bij kinderen kan langdurige intubatie in de jeugd - bijvoorbeeld omdat ze prematuur waren geboren - de oorzaak zijn. Ook kan een trauma van de hals (honkbalknuppel, hockeybal, vechtpartij) leiden tot vernauwing in het strottenhoofd.

Een logische oorzaak is een eerdere operatie aan het strottenhoofd, zoals soms nodig is bij patiënten die lang op een intensive care hebben gelegen. Daarnaast zijn er enkele zeldzame ziekten waarbij geregeld strottenhoofdvernaauwingen optreden, maar in een kwart van de gevallen kan geen oorzaak worden gevonden.

Stemstoornissen

Stemgebruik

Spreken is voor de meeste mensen erg belangrijk. Als spreken bemoeilijkt wordt door bijvoorbeeld heesheid, schorheid of keelpijn, kan dat invloed hebben op het dagelijkse functioneren, zowel tijdens het werk als in privé-situaties.

Om te spreken worden de stembanden gebruikt, die zich in het strottenhoofd bevinden. Bij het spreken worden de stembanden door de uitgedemde lucht in trilling gebracht. Het stemgeluid wordt daarna omgezet in spraakklanken door bewegingen van de tong, lippen, kaak en gehemelte. De bouw van het strottenhoofd en de klankkast bepaalt de klank van de stem, maar ook de manier van spreken kan de stemklank beïnvloeden.

Ontstaan stemstoornissen

Een stemstoornis kan een functionele of organische oorzaak hebben.

Bij een functionele oorzaak is er geen afwijking van de stembanden en wordt de stemklacht veroorzaakt door verkeerd gebruik van de stembanden, spieren en/of de ademhaling, vaak onder invloed van lichamelijke vermoeidheid, (spier)spanning of emoties.

We spreken van een organische stemstoornis als er een afwijking aanwezig is op de stembanden of andere structuren die bij stemgeving betrokken zijn.

Voorbeelden van organische stemstoornissen zijn:

- Een stembandpoliep, een stembandcyste, stembandknobbeltjes of larynxpapillomatose.
- Een infectie of verlamming van de stembanden.
- Stembandkanker.

Stemonderzoek

Als u met stemklachten naar onze KNO-poli wordt verwezen wordt meestal onderzoek verricht door zowel een logopedist als een KNO-arts.

Logopedisch onderzoek

Na een vraaggesprek, waarin vooral wordt ingegaan op de aard van de stemklachten, de belasting en belastbaarheid van de stem, volgt het onderzoek. Hierbij beoordeelt de logopedist de stemkwaliteit, de houding, de articulatie, het gebruik van de ademhaling en de spierspanning van o.a. schouders, nek- en hals tijdens enkele spreektaken.

Daarnaast verricht de logopedist een meting van het stembereik: middels een fonetogram kunnen de stemmogelijkheden, zoals variaties in volume en toonhoogte worden gemeten en weergegeven.

Na dit stemonderzoek bespreekt de logopedist de bevindingen met de KNO-arts en volgt het onderzoek door de KNO-arts.

KNO-onderzoek

Bij het KNO-onderzoek worden het strottenhoofd en de stembanden in beeld gebracht. Dit kan met een dun slangetje via de neus, of met een camera via de mond. Er wordt gekeken naar de bouw van het strottenhoofd en de stembanden en naar de beweging ervan. De trilling van de stembanden wordt bekeken met stroboscopisch licht. Hierbij wordt de trilling van het slijmvlies vertraagd in beeld gebracht. Zo kan worden bekeken wat de oorzaak is van het stemprobleem.

Logopedische behandeling

Bij een functionele stemstoornis kan verwezen worden naar een stemgespecialiseerde logopedist bij u in de buurt. Soms kan ook een kortdurende logopedische behandeling op onze polikliniek worden opgestart.

Tijdens de behandeling wordt uitleg gegeven over de stem en de manier waarop de spieren gebruikt worden om te spreken. Ook is er aandacht voor gewoontes die een ongezond effect op de stem hebben (zoals roken, alcohol, kuchen en schrapen). Ook kunnen oefeningen worden

gedaan om bijvoorbeeld gespannen spieren te ontspannen en de adem- en stemtechniek te verbeteren. Tot slot kan de logopedist helpen om zo goed mogelijk met de stemhandicap om te gaan.

Slikstoornissen

Slikklachten zijn klachten die tijdens het slikken ontstaan. Het kan zijn dat het eten en drinken niet goed zakt (passageklachten). Ook hebben mensen soms last van verslikken. Eten en drinken geeft plezier in het leven. We kunnen vaak genieten van het eten en drinken. Op het moment dat we slikklachten ervaren kan het plezier in eten afnemen. Mensen kunnen soms zelfs angstig zijn om te slikken. Indien de slikklachten leiden tot minder eten en/of drinken dan kan gewichtsverlies optreden.

Passageklachten

Hierbij zakt het eten en/of drinken niet goed vanuit de mondholte richting de maag. De passageklachten kunnen zich op verscheidene niveaus bevinden. Dit kan bij de tong, in de mondholte, in de neusholte (nasofarynx), keelholte (orofarynx) of in het strottenhoofd zijn.

Een voorbeeld van een probleem met slikken in de mondholte, is een niet goed passende gebitsprothese.

Er kunnen ook slikklachten ontstaan door problemen in de slokdarm, maar dat valt buiten het gebied van de KNO-arts.

Verslikklachten

Hierbij gaat het eten en/of drinken richting de luchtweg in plaats van richting de slokdarm waardoor er een hoestprikkel kan ontstaan. De hoestprikkel is een beschermingsmechanisme van het lichaam om te voorkomen dat er eten of drinken in de longen terecht komt. Indien dit toch gebeurt, kan een longontsteking ontstaan. Verslikken ontstaat door een gestoorde coördinatie van de slikactie of door een verminderd gevoel in de mond/keelholte.

Hoe werkt het slikmechanisme?

Het slikken begint in de mond waar het voedsel tot een bolus wordt gevormd. Deze bolus wordt zacht gemaakt met speeksel, met de kiezen, de tong en de spieren in de wang. Daarna wordt de bolus vanuit de mond met behulp van de tong en de spieren in de wang naar de keelholte verplaatst. Dat doen deze spieren door de bolus naar de achterzijde van de tong te verplaatsen. Het zachte gehemelte wordt opgetrokken om de neusholte af te sluiten. Het tongbeen en het strottenhoofd worden naar voren en naar boven getrokken, hierdoor wordt het strottenklepje gekanteld en dicht het de luchtweg af. De spieren in de keelholte persen de bolus vervolgens richting de slokdarm waardoor de bovenste kringspier van de slokdarm zich opent en de bolus door de spieren in de wand van de slokdarm richting de maag wordt geperst. Nadien sluit de kringspier weer, worden het strottenhoofd en het tongbeen weer naar beneden getrokken en ontspant het zachte gehemelte zich weer.

Aanvullende informatie

Over diverse aandoeningen vindt u aanvullende informatie op de website [Keel-, neus-, en oorheelkunde Patiënteninformatie Amsterdam UMC | Amsterdam UMC](#) in de daarbij behorende folders.